

Nr. 415.

Artykuły nadsyłane do zamieszczenia w Dzienniku, nie zwracają się.

Rocznie Rs. 8.—Półrocznie Rs. 4.—Kwartalnie Rs. 2.
Miesięcznie kop. 67.—Nr. pojedynczy kop. 5.

PRENUMERATA:
w Biurze Redakcji
Nr. 415.

Oraz na wszystkich Stacjach Pocztowych w Cesarstwie
i Królestwie.

Prenumerata na Prowincyi:
 . 20.—Półrocznie 4 k. 60.—Kwartalnie 2 k. 30.
 przesyłkę w kopertach Kwartalnie Rs. 1.

Sobota, 13 Września 1862.

Młode społeczności, dorabiające się dopiero organizacji, kiedy korzystają rozsądnie z doświadczenia starszych społeczeństw, mogą unikać wiele błędów i biorąc wzory do

Wyższej, nie umie mnożyć i nierozumie po-

Wszakże to był początek dotąd, początek
światny, którego rozwój zatrzymały chwila
wo polityczne wstrząśnienia. Powrót do nor-
malnego stanu wzmoćni działalność w ty-

Trzeba więc było przyjmować kapitały o

ratusza i ogrodu w m. Wodzisławiu na tę drogę zwróciła.

Rada Powiatowa Miechowska potrzebę budowy ratusza w m. Proszowicach uznała i wprowadziła za usprawiedliwioną, lecz odrzuciła deklarację dwóch właścicieli przez Magistrat przyjętą, o ustąpieniu placów pod budowę za sumę rsr. 2,700 z uwagi, że miasto posiada własne place; nie przyjęła również planu i kosztorysu na tę budowę, a uchwała zasadę, aby wznoszenie wszelkich gmachów instytucyj i publicznych działa się drogą konkursu. Zasadę tę zastosowała także do budowy ratusza w Słomnikach.

Restauracja jatek w Miechowie została przyjęta, roboty postanowiła Rada wykonać administracyjnie, a koszt na ten cel do rsr. 500 ograniczyła.

Wynurzyła także Rada zdanie: aby dla zyskania na czasie i uproszczenia biegu interesów, reperacja budowli w miasteczkach dopełniana była podług planów i kosztorysów przez Radę powiatową przyjętych i kontrolowanych, a przez Naczelnika Powiatu zatwierdzonych; oraz aby magistraty otrzymały polecenie przedstawienia Radzie Powiatowej ogólnego poglądu na stan miast, co do potrzeb, uporządkowań i t. p.

Rada Powiatu Sandomierskiego z przedstawionych sobie interesów budowlanych, uchwała pobudowanie w Zawichocie domu mieszkalnego dla burmistrza, oraz aresztu przynim i składu na wagę zaprojektowała także zajęcie w Sandomierzu domu Marii Magdaleny, do Seminarjum należącego, na biuro powiatu. Restaurację gmachu, zamierzyła Rada dopełnić za pośrednictwem pożyczki, spłacalnej sposobem amortyzacyjnym, z funduszu na najem lokalu dla biura powiatu co rok wydzielanego.

Na Radę Powiatu Radomskiego wniesiony był kosztorys na budowę plebanii i domu dla służby kościelnych w Jastrzębiu; Rada przekazała go jednemu z swych Członków, dla sprawdzenia rzeczy na miejscu.

W powiecie Olkuskim uchwała Rada wybudowanie ratusza murowanego w Żarnowcu, oraz szopy przy nim na skład narzędzi ogrodnich, na co koszt do sumy rsr. 3,000 ograniczyła; postanowiła także budowę domu mieszkalnego dla Nadleśniczego lasów miejskich Olkuskich.

Niedogodna lokacja biura powiatu nie uszła uwagi Rady, restaurację więc domu powiatowego wraz z lokalem kasy powiatowej, zaproponowała wykonać sposobem administracyjnym.

Przy dyskusjach nad budowlami, wystąpiła Rada z wnioskiem, o koniecznej potrzebie zachowania od zagłady pamiątek ojezycznych. Dał jej do tego popoch zamek Będziński, czasów Kazimierza W. sięgający, który dotychczas utrzymał się w takim stanie, że przy pomocy nie wielkiego funduszu może być podtrzymany i na użytek publiczny przeznaczony. Odrestaurowanie zamku proponowała Rada dopełnić bądź kosztem skarbu, bądź kasy miejskiej, i przeznaczyć takowy na pomieszczenie szkoły elementarnej męskiej i żeńskiej o 2-eh klasach, oraz na mieszkanie nauczycieli i nauczycielek. Przeznaczenie to tem większą zdaniem Rady Powiatowej przyniesie korzyść, że m. Będzin leżąc przy zakładach górniczych w Dąbrowie, ściąganie do tej szkoły dzieci biednych górników, którzy najpierwszej potrzebie wychowania, zadośćuczynić dziś nie są w stanie. Restaurację uchwała Rada dopełnić administracyjnie, przez oddzielny komitet, pod własnym swym nadzorem.

Drogi i szarwarki. Drogi, ten ważny czynnik ożywiający handel i stosunki kraju, wywołały w Radach wielostronne dyskusje, i obudziły zająć na jakie z przeznaczenia swego zasługiwały.

Rada powiatu Sandomierskiego, pragnąc zebrać dokładną wiadomość o obro-

bie funduszy szarwarkowych od czasu ustanowienia opłat na drogi boczne, postanowiła przedmiot ten poruczyć szczególniejszej troskliwości wyznaczonego z grona jej członka, uchwalając jednocześnie, aby na przyszłość fundusze te koncentrowały się w kasie powiatu, i nieinaczej były dysponowane jak podług decyzji Rady, lub upoważnionych przez nią Członków.

Rozbierając wykaz funduszy szarwarkowych w przybliżeniu na rok 1863 spodziewanych, oraz dróg w roku bieżącym rozpoczętych, postanowiła prowadzić roboty: na trakcie Sandomiersko-Opatowskim, — między Sandomierzem i Roszkami, oraz między Włostowem i granicą powiatu Opatowskiego; — na trakcie Opatowsko-Staszowskim, między Kochowem i Kobylanami; między Kielczyną i Bogorzą; i wreszcie między Mostkami i Staszowem. Prowadzenie innych robót drogowych uczyniła zawieszem od oszczędności na uchwalonej budowie dróg pozyskać się mogących.

Rada powiatu Opatowskiego zamierzyła zamianę szarwarku dwudniowego w naturze odbywanego na pieniądze, licząc dzień pieszego po kop. 20 a ciągi po k. 50; wskazała środki najwłaściwszego użycia robocizny szarwarkowej tam, gdzie ta pozostać musi, i oświadczyła się za projektem pobudowania drogi bitej od Iłży do Solca.

Rada powiatowa Opoczyńska poczyniła uwagi swe: nad kierunkiem dróg, prowadzeniem robót szarwarkowych, wykonywaniem służby przez konduktorów i droźników, nad funduszami szarwarkowymi, oraz nad stanem przewozów i mostów.

Przejrzała następnie skład komitetów drogowych, wyznaczyła w nich przedrządcy, skompletowała liczbę Członków i zmieniła tych co nie odpowiadali oczekiwaniu.

W powiecie Stopnickim uchwała Rada, aby fundusze szarwarkowe służyły wyłącznie na potrzeby powiatu.

Rada powiatu Olkuskiego uważała, że projekt budowy drogi bitej od Pilicy do Koniecpola jest na teraz zbyt daleki, a to dla tego, że rozpoczynanie nowych dróg w powiecie bez potrzebnego na ten cel zasobu w funduszach gotowych i robociznie szarwarkowej, szkód tylko przyniesie może, i że przedewszystkiem wykonać należy te drogi bite, które są rozpoczęte i spieszne ukończenia wymagają.

Tymczasowo Rada uchwała: drogę łączącą Żarki ze stacją kolei żelaznej w Myszkowie wyreperować; wykonać drogę bitą graniczną z Dąbrowy do Siemionic, dla połączenia onej z szosą budującą się od Siewierza do Niezdary, przeprowadzić z czasem drogę z Żarek do Potoka, dla uzupełnienia komunikacji z Janowem i t. p.

Zwróciła przytem Rada uwagę: że po zamianie w dobrach prywatnych robocizny pańszczyznaną na opłatę pieniężną, powszechnie słyszeć się daje utyskiwanie włościan na odbywanie szarwarku w naturze, pod wpływem przymusu osobistego, od czego już przez przejście na okup odwykać zaczynają. Ścieśnienie to swobody pracy, wywołuje między właścicielami dóbr i włościanami pewną niechęć, szkodliwą nowo powstałym między nimi stosunkom; — oświadczyła się więc Rada powiatowa: aby szarwark roboczy jako niekorzystny i niedogodny, całkowicie na opłatę pieniężną zamienić.

Rada powiatu Miechowskiego rozpoznając przedmiot dróg i szarwarków, za stosowne uznała: żądać zwrotu remanentów z funduszy szarwarkowych, wyłączną własnością powiatu będących, — a wcielonych do kapitału szarwarkowego gubernji; oraz uorganizować ściślejszy nadzór nad wykonywaniem robót, przez wybór na ten cel trzech członków z gro-

na Rady, którzyby się zajęli ogólnym nadzorem prowadzonych robót i kontrolą zużytkowanego szarwarku w naturze. Obok tego uchwała Rada: wyznaczyć z funduszy szarwarkowych potrzebną kwotę na kupno bussoli i instrumentów niwelacyjnych, zakupić narzędzia do robót ziemnych; polecić komitetowi aby w miarę budowy nowych linii komunikacyjnych, przedstawiał projekta do zatwierdzenia Rady powiatowej i upoważnić go do użycia funduszy szarwarkowych na wyszukanie kopalni żwiru i kamieni.

Co do linii już rozpoczętych, wniósłowa Rada: aby wszystkie rozporządzone fundusze zwrócić naprzód na jedną drogę aż do jej ukończenia; wskazując za najważniejszą linię, budującą się dziś drogę od Skalbierza przez Proszowice do komory Baran; i aby rozpoznać, czy nie pozyskałaby się oszczędność na sprostowaniu rozpoczętej drogi bitej między Zakrzowem i Małoszowem, z wyminięciem wsi Sietejów. Włożyła przytem na Komitet obowiązek, zniesienia się z właścicielami, przez terytorja których drogi poprowadzono, i przedstawienia im życzenia, iżby dobrowolnie ofiarami przyszli w pomoc funduszom szarwarkowym. Wreszcie, Rada Powiatowa wystąpiła z propozycją: aby fundusze stałe, ze skarbu Królestwa na drogi 1-go rzędu wydzielane, po ekspiracji kontraktu z teraźniejszymi dzierżawcami konserwacji dróg, oddane były pod rozporządzenie Rady, za co powiat na warunkach dla tychże dzierżawców przepisanych, podjąłby się utrzymania dróg.

Najważniejszą pod względem budowy dróg uchwała Rady powiatu Kieleckiego było, zarządzenie zwrotu robót w roku 1863 na trakcie Jędrzejowsko-Żarecki. Przy rozbiórce tego przedmiotu, wniesionem było żądanie jednego z właścicieli ziemskich o skierowanie traktu tego na wies Rakoszyń, przez co droga na Nagłowice projektowana, na przestrzeni wiersi siedmiu, skróci się o trzy wiersy. Oświadczył przytem podający, że w razie uchwalenia zmiany kierunku na Rakoszyń, ofiaruje na ten cel z własnych funduszy złp. 15,000. Dla rozpoznania różnicy w kosztach budowy takiej drogi, zarządziła Rada sporządzenie kosztorysów porównawczych.

Trakt Kielecko-Przedborski, do ukończenia którego kilku tylko wiersi brakuje, uznała właściwem Rada Powiatowa ostatecznie wykończyć.

Celem przerobienia traktu pocztowego z Chęcin do Częstochowy na trakt bity 2-go rzędu, zobowiązany został inżynier Powiatu do przygotowania kosztorysów na pomiary i niwelację od Chęcin przez Małoszów, Włoszczowę do Koniecpola, z funduszy zaległych lub pozostałych z zamiany szarwarku na pieniądze, oraz do użycia tymczasowo szarwarku dwudniowego na prowadzenie rozpoczętej drogi bitej pod Chęcina.

Uchwała dalej Rada Powiatowa: ograniczyć dodawany dotychczas szarwark w naturze do konserwacji dróg zwyczajnych do czwartej części; rozpiszać szarwark w naturze do dalszego prowadzenia robót, i konserwacji dróg bitych 2-go i 3-go rzędu, w obrębie jednomilowym; zamienić resztę szarwarku z miast i wsi, tudzież cały szarwark w naturze od mieszkanców Kiele i Chęcin, na pieniądze; i wreszcie, żądała od Naczelnika Powiatu, aby skierował z Rządu Gubernialnego wiadomość: co do remanentu funduszy drogowych; co do udziału, przypadającego z tegoż na Powiat Kielecki, i co do cyfry zasiłku, który kasy miejskie Powiatu Kieleckiego udzielają drogom 2-go rzędu.

Rada Powiatu Radomskiego postanowiła prowadzić budowę dróg w pięciu uchwalonych kierunkach; szarwark z wsi i miast o jedną milę położonych, użyć

w naturze, a wszystkie dalsze wsie, dwory i miasta pociągnąć do opłaty w pieniądzu. Za sumę z opłat tych zebraną, zamierzyła Rada prowadzić budowę dróg, częściowo, przez licytację in minus, ustanowić komitety nadzorcze obywatelskie, przez Radę Powiatową wybrane, i tymże dozór robót i atentowanie przy odbiorze dróg poruczyć.

Postanowiła także Rada żądać wiadomości: ile z pobranych od roku 1845 funduszy z zamiany szarwarków w naturze na pieniądze, użyto na budowę dróg w Powiecie Radomskim, oraz upraszać, aby ta część funduszy, która sposobem zasiłku dla innych Powiatów wydzielona została, nie mniej to, co w remanencie pozostaje, powróconem było pod zarząd Rady.

Wniesione do siebie żądanie budowy drogi od Białobrzeg do Przytyku, odrzuciła Rada z uwagi, że nateraz nie uznaje potrzeby przeprowadzenia drogi w powyższym kierunku.

Zdrowie publiczne. — Jedną z Rad Powiatowych wyznaczyła z grona swego delegatów dla bliższego zbadania miasteczek pod względem sanitarnym. Zniósł się oni mają z lekarzem powiatu, żądając uwag jego w tej mierze i wnioski swoje na przyszłe posiedzenie złożyć. W jednej także Radzie z uwagi na potrzebę niesienia szybkiej pomocy niezamożnej ludności, dyskutowanym był wniosek o zaprowadzeniu w każdej gminie felczera.

Statystyka. — Brakowi dokładnych statystyk Powiatów, prawie wszystkie Rady postanowiły jak najspieszniej zaradzić.

Rada powiatu Sandomierskiego zajęła się ułożeniem szczegółowego szematu dla jednostajnego zebrania z najściślejszą dokładnością wszelkich wiadomości Powiatu dotyczących, aby tym sposobem uzyskać gruntowną podstawę do obznajmienia się z potrzebami jego. Doręczywszy szemat takowy tak Członkom swoim, jakoteż zastępcom, zobowiązała ich, aby dzieląc się okolicami, wiadomości te zgromadzili i jednemu z Członków przez Radę do tego wyznaczonemu, złożyli, celem utworzenia całkowitego obrazu, który na przyszłym posiedzeniu przedstawiony zostanie.

Miasta. — Rozciągnąć baczną kontrolę nad funduszami miast, Rad miejskich nie mających; zbadać prawa i przywileje miejskie; starać się o podźwigniecie miasteczek; jest jedną z czynności do których Rady Powiatowe powołane zostały.

W tym celu Rady Powiatowe uchwały, przez szczegółowe Delegacje z grona swego wyznaczone sprawdzać na gruncie interesa, potrzeby miasteczek, proponować ulepszenia, atentować przy wydzielawieniach i licytacjach dotyczących funduszy kas miejskich. Tam gdzie były przedstawione do rozpoznania projekta do etatów kas miejskich lub robót melioracyjnych, Rady albo opiniowały je po szczegółowym rozbiórce, albo też zaleciły swym Członkom zbadać na gruncie wnioski Magistratów. Przy opiniowaniu etatów kas miejskich, proponowane podwyższenia plac urzędnikom miejskim chętnie przyjęły i objawiły życzenie, aby na przyszłość etaty te wcześniej pod rozpoznaniem Rad były wnoszone.

Rady Stopnicka i Opoczyńska oświadczyły się za bezwzględnym karzeniem nadużyć urzędników miejskich, skoro uposażenie ich zwiększono, ostatnia zaś prócz tego wynurzyła zdanie, aby kandydaci na burmistrzów udawadniali kwalifikację przez składanie egzaminów administracyjnych i sądowych.

Rada Kielecka dostrzegając, że w etatach kas miejskich figurują dość znaczne wydatki na szpital gubernjalny, wówczas gdy fundusze szpitala powiatowego nader są ograniczone; mając obok tego na względzie, że mieszkańcy Powiatu dla znacznej oddalenia szpitala gubernjalnego, nie mogą w nim szukać pomocy lekarskiej —

postanowiła okoliczność tę i wynikające stąd niedogodności przedstawić z wnioskami pod uznanie władzy.

Przy rozbiórce etatów, uznała Rada powiatowa potrzebę spieszniejszego urządzenia lasów m. Małoszowca.

Wypada tu jeszcze przytoczyć: że rozpoznając potrzeby rozmaitych miast, Rada powiatowa Stopnicka wnioskowała za ustanowieniem Rad miejskich w Powiecie, a przedewszystkiem w miastach Stopnicy i Pińczowie; Olkuską za przyspieszeniem zaopatrzenia m. Olkusza w dostateczną ilość wody, bądź to przez wywiercenie studni artezyjskiej, bądź w inny sposób; — Miechowską zaś za depozytowaniem do banku funduszy miejskich w listach zastawnych, dla zyskania większego procentu.

Wieżnia. Jedną tylko Rada powiatowa Radomska poruszyła ten przedmiot, o ile miejscowe więzienie sposobność ku temu nastreczyło. Wniósłowa ona, aby osoby pod badaniem zostające, nie miały styczności z osądzonymi; aby sąd poprawczy mógł mieć lokal bliższy więzieniu, gdyż więźniowie prowadzeni przez miasto, łatwo w obcemi osobami znosić się, a tem samem i wykrycie przestępstw utrudnić mogą. Uczyniła także uwagę: że gdy większa część przestępstw pochodzi z próżniactwa, a więzień bezczynny karany jest tem, co na swobodzie umiował i co go do zbrodni popchnęło, — przeto objawiła myśl swoją i życzenie, aby więźniowie pracą użyteczną zajęci zostali.

Jarmarki i targi. Do przedmiotów, które zwróciły na siebie baczną uwagę Rad powiatowych, należą także jarmarki i targi po miastach.

Rady w ogóle zauważyły, że jarmarki odbywają się nierównie częściej aniżeli to jest dozwolone, oddziałują szkodliwie na moralność ludu wiejskiego, dając mu sposobność do próżnowania i pijaństwa i nie przynosząc korzyści mieszkańcom miast po największej części rolniczych, że zapobieżenie tym następstwom tem jest pożądane, iż zmiana stosunków włościańskich z powodu okupu pańszczyzny odrabianej w naturze i odczynszowania z urzędu, wyzwalając włościan z pod bezpośredniej opieki dominiów, może ich zastąpić niedostatecznie przygotowanymi pod względem zamilowania pracy i trzeźwości.

Rozbierając szczegółowo przedmiot ten wielkiego dla pojedynczych miejscowości interesu, Rady oświadczyły: że odbywanie większej liczby jarmarków niżeli jest dozwolone i odraczanie takowych, przypisać należy głównie nadużyciom Burmistrzów, że zaprowadzenie jarmarków po miastach w różnych dniach tygodnia jest zgubnem z tego powodu, iż włościanie mieszkając w bliskości kilku miasteczek, codziennie udają się gdzie indziej.

Dla tego też większa liczba Rad wnioskowała, aby na przyszłość w każdym mieście nie więcej jak sześć jarmarków dozwolone były, i aby na nie jeżeli nie w całej gubernji, to przynajmniej po miastach każdego powiatu, jeden dzień w tygodniu był oznaczony.

Szczegółowe uwagi i wnioski niektórych Rad ze względu na miejscowość i inne okoliczności poczynione, są następujące:

Rada Radomska wniosła: aby jarmarki odbywały się w miesiącach: Lutym, Marcu, Kwietniu, Wrześniu, Październiku i Listopadzie, w każdy pierwszy Czwartek miesiąca, aby targi we wszystkich miastach, również na dnie Czwartkowe były przeniesione, aby zakazać Burmistrzom odwoływania jarmarków; skoro zaś jarmark przypadnie w święto uroczyste, aby odroczone był do następnego Czwartku, aby walny jarmark w mieście Skaryszewie odbywał się nadal w dotychczasowym terminie, i ażeby Członkowie Rady, którym opieka miast poruczona została, nad wykonaniem tego czuwali.

wszystkich, robiąc akcje przystępnymi dla każdego bez wyjątku.

Interesowani, a zagrożeni tem przedsiębiorstwem, starali się rozpowszechniać przekonanie, że tylko pewna i bardzo nie wielka liczba takich spółek powodzenia spodziewać się może. Tymczasem jest to fałszywe pojęcie; bo spółki handlowe, w celu umoralszenia handlowej przysługi związane, im liczniejsze będą, tym prędzej osiągną cel zamierzony. Do wywozowego handlu potrzeba nam spółek większych, z kapitałem znacznym; ale do rozdzielania między konsumentów towaru sprowadzonego z zagranicy, mianowicie artykułów koniecznych do życia, powinniśmy zawiązywać mnóstwo, oraz drobniejszych spółek, tak, żeby z nich najliczniejsze opartywały chociażby tylko potrzeby jednego miasteczka i jego okolicy. Towar wprowadzony do kraju przez jedną wielką spółkę, a rozdzielony pomiędzy domy handlowe kilkunastu lub kilkudziesięciu firm drobnych, które towar ten sprzedawać będą wprost już konsumentom, stanie się najtańszym jak tylko być może, — bo z konsumenta brał tylko procent oznaczony od zakładowego kapitału, kosztu transportu, administracji i sklepowej obsługi. Przy nieustannym kontroli akcjonariuszów i dobrem obliczeniu miejscowych potrzeb, zmniejszy się rezyko, ten nowy handel rozwinię się na

pewnych danych, a stanie się posługą w duchu dobrze zrozumianych potrzeb społecznych.

Stan dzisiejszego handlu i kapitalowej obsługi, niepozwała na rozwinięcie narodowego przemysłu. Wszelako działalność wolnej konkurencji i stowarzyszenia, przyspieszą upadek panowania kapitału a zbliżą rozumną posługę kapitału.

Przy wyzwoleniu się i pomnażaniu sił produkcyjnych społeczeństwa naszego, — znajdują się znowu siły robocze do użycia ich na polu przemysłowem.

Ponieważ usiłowania pojedyncze mało dokazać potrafią i nie zawsze dadzą dobry kierunek przedsiębiorczi, ażeby przyjąć rzeczywistość do przemysłu narodowego, trzeba kołniesznie obudzić interes własny pracownictwa ludności, dopuszczając ją do jak najszerszego udziału w korzyściach z ogólnego dorobku zakładów przemysłowych.

Budując zakłady przemysłowe, mamy obowiązek uniknąć w przyszłości wszystkich błędów i przesilen, na jakie były narazone starsze od nas społeczeństwa przemysłowe. Jeżeli tam robotnik znalazł się kiedy przykrywdanym i wyzyskiwanym, jeżeli był w poniżeniu i zależności niewolniczej, przez

brak światła i niesprawiedliwy udział w korzyściach, przez zakład przemysłowy zdobywanych, — starajmyż się w nowo stawianych zakładach o osiągnięcie najmoralniejszych zasad społecznych. Niechaj kapitał zakładów gromadzi się przez najdrobniejsze, a więc dla ubóstwa nawet przystępne akcje, któreby mogły otworzyć pole do lokowania oszczędności pracowitego ludu. Następnie niechaj będzie oznaczona stała stopa procentowa zysków, przeznaczonych dla kapitałowej obsługi a przytem zrobimy najmniej kosztowną administrację, a najsumienniejszą kontrolę. Oznaczmy stopę zysków dla każdego czynnika pracy w zakładzie, od najwyższego uzdolnienia dyrygującego, aż do wyrobnika. Konkurencja i na tem polu dostarczą nam wyższe uzdolnienia za tańsze pieniądze. Tym sposobem zakład przemysłowy ubezpieczy od przewagi przedsiębiorcy i kapitalisty. Narecznie szkoła i dozór moralny, oświecać będą naszą klasę roboczą, dla której z zysków materialnych przemysłowego zakładu, dostanie się dział najprawdliwszy.

Jeżeli mi ktoś dowodził, że wszelki zakład przemysłowy, aby miał powodzenie, musi zainteresować kogoś wyłącznie, czyli, że nie może być instytucją publiczną, — ale własnością prywatną, — temu odpowiadam, że chcę widzieć dla tego jedynie zakłady prze-

mysłowe własnością prywatną, bo własność stowarzyszenia, w którym każdy robotnik uczestnicząc, musi być interesowanym o to swoje dobro. Powie mi ktoś o niefortunnych próbach dopuszczania robotników do współli w przedsiębiorstwach rolniczych. Przypnij, że nieudawały się doświadczenia na tem polu.

Ze zaś przemysł wymaga oświeczonych robotników od czeladzi folwarcznej, niezaprzeczenie próby na tem polu okazały się skutecznymi. Kiedy zaś do zdźwignania narodowego przemysłu budować dopiero musimy uzdolnione czynniki, starajmyż się, rozpowszechniając światło między ludem, przekonywać wychowawców naszych, czem są prawdziwie ekonomiczne i jakie są korzyści z dobrej organizacji pracy. Nauka czytania i pisanie jest tylko rozszerzeniem komunikacji w społeczeństwie — do przepływania myśli, do szerzenia się światła; współcześnie szkolkom budowanym, sposobie trzeba zapas nauki dla ludu naszego, aby się powiększyło jego umysłowe bogactwo.

Cel, który wskazuje, nie osiąga się w kilku miesiącach, ani latach. To praca pokoleń, — ale im prędzej ją zaczniemy, tym prędzej wielkie dzieło zdźwignąć się pocinie. Wszelkie początkowanie jest siwem dla przyszło-

ści. Siew ten zasilać ciągle potrzeba, żywność grunt, na którym został rozrzucony.

Dla zdźwignięcia naszego przemysłu, trzeba światła, trzeba i ofiar. U nas zawsze odwoływać się przychodzi, w każdym początkowaniu do patriotyzmu obywateli. Najosiwieńszych powołujemy do przewodniczenia poczynającej się pracy, najbogatszych do jakiejś ofiary z ich mienia, — a ogół cały powołujemy do popierania narodowego przemysłu — dawaniem pierwszeństwa wyrobom krajowym, chociażby te pierwotnie nie wytrzymywały konkurencji ani w cenie, ani dobroci, ani trwałości z zagranicznymi. Każdy początek jest trudnym, doskonałość przychodzi przez wytrwałą pracę, konkurencja udoskonali i nasz przemysł ojezysty, pomagający mu tylko z całych sił naszych, bo to sprawa bytu społecznego, to warunek samoistności. —

J. A. Miniszewski.

Rada Powiatowa Sandomierska, dostrzegając, że obecnie targi odbywają się w ten sam sposób jak jarmarki, uczyniła wniosek, aby art. 63 Ustawy gildyjnej z r. 1851 jako sprzeciwiający się ustawie o wyrobie wódki, mógł być o tyle zmodyfikowany, iżby odstąpienie na targach wzbudzone zostało wystawianiem tasów przez handlujących, oraz przyprowadzanie na sprzedaż koni i bydła. Nadto wniosła Rada za odbywaniem targów w miasteczkach w poniedziałki i czwartki; niedziele zaś i święta uroczyste aby na zawsze dla targów były zakazane.

W Radzie powiatu Opatowskiego zwrócono uwagę, że opłaty targowe i jarmarczne uciążliwe są dla handlu wewnętrznego, i uchwalono wystąpić z wnioskiem o uchylenie taryf powyższych dochodów. Targi tygodniowe zamierzała Rada ograniczyć do jednego dnia w tygodniu i do samej tylko sprzedaży wiktualii.

Zdaniem Rady Kieleckiej we wszystkich miastach powiatu, oprócz Kielec, dnie jarmarczne i targowe oznaczyć należy na dzień czwartkowy; targi w Chęcinach i Jędrzejowie zaprowadzić co tydzień; w Wodzisławiu, Włoszczowie, Magoloscze co dwa tygodnie; w Daleszycach, Kurzelowie, Secerlinie raz na miesiąc w dnie czwartkowy.

Miejscowe władze obowiązane są zwracać uwagę na postępowanie propinatorów podczas odbywania targów i jarmarków i wszelkie w tej mierze nadużycia, jako na zdemoralizowanie klasy mniej oświeconej wpływające, surowo karcić.

Rada Opoczyńska wnioskuje: aby na targach uskuteczniała się sprzedaż tylko wiktualii i paszy, i aby targi niedzielne zniesione były bezwarunkowo; Miechowska mieć chce, aby targi zostały całkowicie uchylone, a dla zaopatrzenia miast w artykuły żywności, aby wolno było ludności bliższej miast, codziennie takowe przynosić i na sprzedaż do godziny 10 rano wystawiać.

Dla miast Miechowa, Proszowic, Koszyc, Słomnik, Działoszyce i Skalbierz liczbę jarmarków projektowała Rada podnieść z 6-ciu do 12-tu, w miastach zaś Książu, Brzesku i Opatowcu, pozostawić po 6 jak to dotychczas miało miejsce.

Rozmaite wnioski. Oprócz wymienionych wyżej ważniejszych zajęć Rad powiatowych na pierwszym ich zebraniu, każda z nich pojedynczo wystąpiła z wnioskami po większej części ogólnego interesu. Przyspieszenie obowiązkowego zabezpieczenia przeciwko klęsce gradobicia; otwieranie po powiatach komisji rolniczych; zmiany w administracyjnym i sądowym urządzeniu gmin; zmiany w systemacie poboru kar egzekucyjnych, z przeznaczeniem owych na ogólne potrzeby powiatu; zmiany w opłatach targowych, jarmarcznych, brukowych; uproszczenie kas oszczędności przez zaprowadzenie onych przez dozorańców kościelnych po parafjach; wprowadzenie w życie zatwierdzonych już Sądów gminnych; ułatwienia w udzielaniu kart legitymacyjnych mieszkańcom nadgranicznym; wprowadzenie prawa rolno, któreby uregulowało polację wiejską; przywrócenie dawnych miar i wag polskich; wszystko to są przedmioty, na które Rady zwróciły uwagę Władzy. Brak monet zdawkowej spowodował Radę powiatu Sandomierskiego do wniosku: aby Rząd nakazał wypuszczenie drobnych papierów; Rada zaś powiatu Olkuskiego widząc wielką ilość kwitów na pieniądze wystawionych i w handlu kursujących, objawiła życzenie, aby kwitki tego rodzaju dozwolonym było wystawiać jed-

nie osobom znanym z zamożności i tym, którzy za zabezpieczenie wykupu złożą w kasach rządowych kaucję w gotowiznie lub w papierach publicznych.

Rada Powiatu Opatowskiego uznając w zasadzie szkodliwość kwitków za monetę zdawkową dziś kursujących, uchwaliła wycofanie onych z obiegu do 1 listopada r. b.; w razie zaś nieodzownej potrzeby, uważała, iż jedynie Rada Opiekuńcza Szpitalna, za złożeniem odpowiedniej kaucji, mogłaby być do wypuszczania onych upoważniona.

Wszystkie w ogólności wnioski, uwagi, życzenia w przedmiotach administracji krajowej przez Rady Powiatowe w granicach prawa poczynione, o ile na miejscu przez Naczelników Powiatowych nie będą mogły być załatwione, przyjdą koleją pod rozbiór Władz, które im właściwego biegu nadać nieomieszkają.

W niektórych wszakże Radach Powiatowych zaszły co do pewnych szczegółów przedmiotów niejako zboczenia od przepisów.

Miało to głównie miejsce w przedmiocie powinności zaciągowej. Wystąpiły niektóre Rady w sposobie prośb do Rządu, aby dla braku rąk do pracy, zmieniając stosunków włościańskich wywołanego, służba wojskowa albo była skróconą i w kraju użytą, albo też żeby pobór był zawieszony, a lata służby zmniejszone. Jedną nawet Rada zamieszczała w protokole życzenie powyższej treści, wstrzymała się od wyboru Członków do Komisji Konskrypcyjnej, chociaż obok tego zamieszczała w protokole oświadczenie: że gdyby nie podobało się Rządowi uwzględnić prośby Rady, w każdym razie do wyboru Członków Konskrypcyjnych gotowa jest przystąpić.

Lubo Komisarze Rządowi użyli w kilku Radach służącego sobie prawa ostrzeżenia na piśmie i zwrócili tem samem dyskusję w granice porządku dziennego; wystąpienia jednak podobne były przeciwnie zasadzie i niezgodne z przepisami.

W objaśnieniu wyrażonych w ten sposób życzeń niektórych Rad Powiatowych, przytoczyć wypada: że stosownie do zbioru postanowień wojskowych, wojskowi pochodzący z Królestwa i wstępujący do służby z zaciągu, jeżeli z pochodzenia swego nie mogli korzystać z przywilejów szlachty służących, obowiązani byli dawać dla otrzymania dymisji wysłużyć: w gwardii lat 22, w armii lat 25.

W dniu 8 Września 1859 roku zapadł Ukaz Najwyższy, zmniejszający termin służby wojskowej. Na zasadzie takowego Ukazu, naprzód ci których zastał w służbie, mają sobie skrócony termin wysługi do lat 20tu; powtórnie, wojskowi którzy od daty powyższej wejdą do służby jako rekruci, obowiązani będą dla otrzymania dymisji przesłużyć w wojskach lądowych lat 15, a w służbie morskiej lat 14, i to w tym sposobie, jak Minister wojny w rozkazie z tejże daty objaśnił: że rekruci mają obowiązek przesłużyć nieskazitelnie tylko lat 12 dla otrzymania urlopu nieograniczonego.

Powyższe więc wnioski Rad Powiatowych nastąpić mogły ponieważ z niedostatecznej wiadomości, że całkowita służba w wojsku od 8 Września 1859 r. do lat 15tu, a właściwa frontowa do lat 12, ograniczona już została.

W trzech Radach Powiatowych zaszły jeszcze inne zboczenia.

W dwóch Powiatach Członkowie delegacji czynszowej wystąpili o wniesienie prośby do Władzy: aby oznajmienie do włościan, mające poprzedzić ogłoszenie postanowienia Rady Administracyjnej z dnia 10 (22) Lipca r. b., w wykonaniu

prawa o czynszowaniu włościan dóbr prywatnych z urzędu wydanego, — wstrzymać. Jedną znowu Radą po wyborze Członków delegacji czynszowej, zamieszczała w protokole posiedzenia uwagę; że ogłoszenie objaśnień do prawa o czynszowaniu tylko utrudni działanie delegacji.

Wnioski te i uwagi, jako wychodzące po za obręb atrybucji Rad Powiatowych, muszą być pominięte, a samo ogłoszenie włościanom, jak to z otrzymywanych doniesień okazuje się odbywa się, nie sprzeczając żadnych niedogodności.

Z rzuconego tu pobieżnie przeglądu czynności Rad okazuje się że pomijając przytoczone zboczenia, w części na miejscu już sprostowane, Rady Powiatowe Gubernii Radomskiej, odbyły swe obrady z poczuciem obowiązków i z wyrobieniem dojrzałego poglądu na rozmaite przedmioty, które im się podczas obrad nastręczyły, co czyni niepłonną nadzieję, że nowa ta instytucja przyniesie obfite owoce w administracyjnym i społecznym życiu kraju.

WIADOMOŚCI ZAGRANICZNE.

Ogólne Sprawozdanie.

Jak się okazuje z ostatnich wiadomości z Turynu, gabinet dotąd jeszcze nie postanowił przed jakim sądem ma postawić Garibaldeg. Prawie przyjęte nader małą większość na nadzwyczajnej radzie w d. 6-ym b. m. postanowienie zwolnienia senatu jako sądu najwyższego, następnego dnia, kiedy p. Depretis zażądał dymisji, a Król okazał niechęć do podpisania dekretu zwolniającego Senat, zostało porzucone i teraz podobno sprawa Garibaldeg oddana będzie zwykłym trybunałom cywilnym, ażeby w czasie prowadzonego śledztwa, w skutku uspokojenia się umysłów, można odwołać stan obłąkania a następnie udzielić ogólną amnestję. Takie przyjęcie na ostatniej radzie ministrów (7-ma głosami przeciw 1-u) pośredniego postanowienia, wskazuje drażliwe położenie gabinetu, który zażądał rady, to znakomitości politycznych, to prawników, sam teraz nie wie czy iść za radą, tych ostatnich i stawić przed sąd Garibaldeg, lub czy też iść za opinią żądającą udzielenia amnestji.

Gabinet p. Ratazzego, instrukcjami wydanymi generałowi Cialdiniemu, okazał pragnienie zrzućenia z siebie przed rządem francuskim zarzutów o współwzięcie w działaniach z Garibaldim i zaprzeczył tym sposobem zasadzie *Italia farsa da se*; lecz zwyciężył Garibaldi nie posunął ani na krok kwestji. Dla tego obawia się nawet zwołać parlament, bo jakże by się okazał przed nim z pustymi rękami, po takich wysileniach i poświęceniach. Parlament mógłby mu stawić zarzut, że nie tylko nie jest w stanie zmienić *statu quo* i uzupełnić Włoch, ale że jeszcze w większą niż kiedykolwiek poddał to państwo zależności od rządu francuskiego.

W sferach dyplomatycznych w Wiedniu utrzymują, że pomiędzy Francją i Anglią ściśnięto się znów dawne przymierze przez pewne ustępstwa ze strony Francji w kwestji wschodniej i ustępstwa, zasadzające się na powstrzymaniu nęgań ze strony Anglii w kwestji włoskiej. Anglia dla utrzymania całosci Porty, poświęciła chrześcijańskie ludy zależące od tej ostatniej, lecz z drugiej strony ma nalegać na Portę o przeprowadzenie reform, czy nalegania te lepszy niż dotychczasowy sprawia skutek, o tem powszechnie powtarzają. Francja nie odmawia stanowczo żądaniu Włoch Rzymu, ale chce aby wrzód Włochy zorganizowały się i wyrobiły sobie dostateczną wewnętrzną siłę.

W Austrji wiadomości o uspokojeniu we Włoszech, ze smutkiem są przyjmowane, a kiedy tam zyczą powodzenia stronnictwu krancowemu we Włoszech, wcale nie tak patrzą na niego, kiedy zwraca swe myśli ku Wschodowi. W dziennikarstwie wiedeńskim daje się nawet spostrzegać dążenie, naradzenia sprawy ludów słowiańskich walczących z Turkami, oskarżaniem ich o odwołanie się do stronnictw rewolucyjnych zewnętrznych i o szukanie ich poparcia. Jakkolwiek prawa Serbów, Czarnogórców i Greków są nieza-

przecone, wszakże wiadomości tych dzienników są zupełnie mylne i żaden cudzoziemiec ani w Belgradzie, ani w Cetynji nie zajmuje ważnego stanowiska. W obydwóch tych krajach Turcy w walce spotykają tylko Czarnogórców i Serbów, a jeżeli można upatrywać wprawy tajemny jakiego mocarstwa, to chyba tylko Austrii.

Spalenie Uszycy przez załogę turecką, stanowi krwawy komentarz do obrony przedstawionej przez Anglię i Austrię zarządu państw tureckich. Dzienniki wiedeńskie utrzymują, że wojska tureckie wkroczą do Serbji po uspokojeniu Czarnogórze.

Lecz kiedy to uspokojenie nastąpi, trudno przewidzieć, bo chociaż książę Czarnogórze jak powiadają, przyjął warunki Omara-paszy, to jednakże ludność czarnogórska nie będzie się uważała za zobowiązana temi warunkami, a każda skala, każdy wawór będzie stanowił nową fortecę. W Berlinie sądzą, że przeprowadzenie drogi wojskowej zbroiłoby koniecznym pobudowanie fortec, aby znowu nowe wywołano rozruchy i walki, i zmusiło Europę do ciągłej roli pośrednika.

(Ind. Bel., Pat., Sch. Z.)

Belgia.

Bruksella, 8 Września. Książę angielscy Walji i Alfred przybyli tu wczoraj, a książę i księżna Duńscy, z księżniczką Aleksandrą, dziś po południu i przyjęci zostali z honorami, ich godności przynależnymi. Zapewniają, że zaręczyni książę następcy tronu angielskiego z książeczką wdziękami księżniczką Duńską, odbędą się tu jutro, w przytomności Króla Leopolda, oraz że ślub wyznaczony został na listopad r. b. Dostojni goście zabawią tu przez czas dość długi.

Francia.

Paryż, 8 Września. Wiadomość o podróży Księcia Napoleona potwierdza się. Książę ma się udać naprzód do Ajaccio, dla wybrania miejsca, gdzie ma być wystawiony pomnik dla Napoleona I, a potem do Egiptu, gdzie zabawi się dwa miesiące; już jacht *Jerôme-Napoleon* otrzymał polecenie udania się z Hawru do Marsylii. Nie podlega wątpliwości, że powodem tej podróży są sprawy polityczne. Po przesileniu jakie spowodowała we Włoszech wojna domowa, może tam nastąpić przesilenie ministerjalne. Mówią już o zajęciu miejsca p. Ratazzego, nie tylko przez p. Ricasolego, ale także przez p. Fariniego, a nawet generała La Marmora. Dzisiejsze depeze z Turynu nie pozostawiają wątpliwości co do przyjętego przez gabinet tamtejszy postanowienia poddania Garibaldeg pod sąd senatu. Jednakże nie brak zaleceń, aby gabinet wyjechał ogólną amnestję. P. Tecechio, prezes izby deputowanych dosyć żywo przemawiał w tym duchu. P. Brofferio także wdział się z p. Ratazzim i generałem Durandem i wiele mówił na korzyść Garibaldeg; miano mu na to odpowiedzieć, że zbyt ciężko zadaje sobie pracę, ponieważ gabinet jest jak najlepiej usposobiony względem pokonanego od Aspromonte, lecz że usłaskawienie go uczynione zostało niepodobnem, przez zdradziecko rozpuszczane pogłoski, jakoby gabinet nie miał stawić go przed sąd z obawy, aby nie poczynił publicznie wyznań. P. Ratazzi zaś w duchu jest także za amnestją.

WIADOMOŚCI TELEGRAFICZNE.

Wiedeń, 11 Września. Korespondencja Scharffa zaprzecza wiadomościom podanym przez dzienniki zagraniczne o nieporozumieniu między hr. Rechbergiem i ministrem handlu i skarbu, jakie miało zajść z powodu spraw polityczno-handlowych.

London, 10 Września. Dzisiejszy *Times* donosi, że następcą tronu pruskiego wraz z małżonką, udadzą się za 14 dni na jachcie parowym *Osborne* na morze Śródziemne, celem wzmożenia przez tę podróż zdrowia Jej Kr. Wysokości.

Neapol, 9 Września. Bishop został skazany na 10 lat ciężkich robót.

Turyń, 10 Września. *Discussion* donosi, że wkrótce nastąpi zakończenie posiedzeń prawodawczych. Gabinet postanowił jenców niemających 18 lat wieku, odesłać ich rodzinom. — *Opinie* pisze: Słychać, że układy z Francją dotyczące zawarcia traktatu handlowego, zostały, jak się zdaje z powodów politycznych przerwane. Pełnomocnik włoski p. Scialoja został z Paryża odwołany.

Tryest, 8 Września. W Czarnogórze opinia publiczna oświadcza się za stanowczem odrzu-

ceniem warunków Omara-Paszy, mimo przyjęcia tychże przez księcia Mikołaja. Obawiają się powstania ludności.

Nowy-Jork, 30 Września. *New-York Times* pisze: Polone przyjmie pośrednictwo Francji, Anglii i Rosji na podstawie powrotu południa do Związku; lecz wszelkie pośrednictwo oparte na zasadzie niepodległości Południa, uważane będzie za otwartą nieprzyjaźń.

WIADOMOŚCI ROZMAITE.

— Pierwsza połowa dnia wczorajszego była na pół pogodna, druga pogodna. Wiatr pannał północny, przed południem mocny, po południu mierny, — w skutku takiego wiatru powietrze znacznie się ochłodziło; średnia temperatura wynosiła 11 1/2 stop. R. o 1/2 stopnia niższa od normalnej, najniższe ciepło po południu 16 1/2 stop. R. najniższe w nocy 9 stopni R. Barometr wzniósł się, średnia jego wysokość jest 752,70 milimetrów. Na słońcu dwie gromady plam.

TEATR W WARSZAWIE.

Wielki Teatr. — Dziś w Sobotę dnia 13go Września, trzejdzie w 5-ciu aktach, oryginalnie wierszem nierymowanym przez Antoniego Maleckiego napisana: *List żelazny*, odegrana przez pp. Chomanowskiego, Rakiewiczów, Bodurkiewiczów, Pałuskiego, Panczykowskiego, Chęcińskiego, Trapszę, Jędrzejewskiego, Dąbrowskiego, Boczkowskiego, Fr. Królikowskiego, Prochazkę, Rembeckiego.

Cena miejsc.

	rsr.	k.	na		rsr.	k.	na
Łoża 1go piętra....	4	50	10	Amfiteatr 2go piętr.	75	2 1/2	11
Łoża parterowa....	4	50	10	Krzesło w 4 pier. rz.	1	20	2 1/2
Łoża 2go piętra....	3	60	10	" " " " "	1	5	2 1/2
Łoża 3go piętra....	2	25	10	" " " " "	1	90	2 1/2
Łoża 4go piętra....	2	25	10	" " " " "	1	50	2 1/2
Amfiteatr 1go piętra				Galerja, miej. num.	5	52 1/2	"
w 6ciu pier. rzg.	1	5	2 1/2	Galerja, miej. nien.	5	45	"
w następnych....	1	90	2 1/2	Paradyz.....	1	22 1/2	"

Zacznie się o godzinie 7 1/2

